

Відносно новим для країн СНД є державний аудит, який суттєво відрізняється від державного фінансового контролю. Сучасний етап розвитку економіки України, Росії та низки інших країн загострив актуальність, необхідність проведення державного аудиту ефективності та результативності використання бюджетних коштів і виконання ним місії із забезпечення активізації контрольної функції держави за станом і використанням бюджетних ресурсів.

Комплексний підхід у реалізації означених аспектів ролі аудиту в Україні дозволить створити необхідні умови для підвищення якості та довіри до фінансової звітності, стабільності діяльності суб'єктів господарювання, сприятиме зростанню економіки у цілому.

Пилипів Н. І.,
д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ОБЛІКУ У СИСТЕМІ БЮДЖЕТУВАННЯ

В сучасних умовах розвитку ринкових відносин удосконалення управління витратами є одним із головних завдань газотранспортних підприємств з метою підвищення їх конкурентоспроможності. Це зумовлює необхідність формування достовірної облікової інформації для потреб бізнесу. Виникає потреба у складанні бюджетів витрат, які необхідні для оцінювання діяльності структурних підрозділів підприємств, оперативного виявлення перевитрат і шляхів економії ресурсів.

Вагомий внесок у розвиток системи бюджетування зробили вітчизняні вчені С. Голов, С. Ковтун, Ю. Лисенко, Л. Нападівська, С. Онищенко, Г. Партин, М. Пушкар, О. Череп, Ю. Шумило та ін.

Не применшуючи важливість цих досліджень потребують додаткового наукового опрацювання проблеми облікового забезпечення управління витратами в системі бюджетування.

Для повного та системного уявлення про місце та значення обліку в системі бюджетування розглянемо насамперед існуючі підходи до трактування сутності «бюджетування». Так, більшість учених під цим терміном розуміють процес складання планів (бюджетів) [1, 2].

Вважаємо, що бюджетування є лише окремою складовою системою бюджетуванням, яка має назву — бюджетне планування.

Сама система бюджетування являє собою сукупність кількох складових, що утворюють єдине ціле, взаємодіють один з одним і зовнішнім середовищем.

Окремими складовими такої системи є: організація бюджетування, облік виконання бюджетів, контроль виконання бюджетів, аналіз виконання бюджетів і бюджетне регулювання. Причому кожна із зазначених складових перебуває у органічному взаємозв'язку з іншими і є передумовою їх дальшого розвитку. Слід зазначити, що кожна із складових має своє призначення.

Так, складова бюджетне планування включає розробку планів на більший період (5—10 років), поточний період (місяць) і на короткий період часу (день). При цьому існує взаємозв'язок між усіма видами робіт, які виконуються, зокрема, врахування попиту на продукцію, оцінка зовнішнього середовища, формування інформації для планування.

Формування наступної складової системи — організації бюджетування, дає можливість створити структуру бюджетування, тобто встановити скільки та які саме форми бюджетів необхідні для досягнення поставленої мети. Крім того важливим є дослідження повноважень посадових осіб, які беруть участь у процесі бюджетування, розподілу їх відповідальності за виконання доведених показників бюджетів і визначення можливої кількості рівнів ієрархії в управлінні підприємством.

Необхідно зазначити, що облік виконання бюджетів, як окрема складова, призначена для відображення результатів діяльності окремих служб, відділів, цехів, бригад підприємства та понесених ними витрат за відповідний період. Облікова інформація має формуватись із врахуванням потреб керівників різних рівнів управління для прийняття ними дієвих рішень.

Що стосується контролю за виконанням бюджетів, як окремої складової системи бюджетування, то він дає можливість виявляти показники, які відображають виконання планових (нормативних) завдань і відхилень від них.

Економічний аналіз як окрема складова системи бюджетування передбачає оцінку виконання бюджетів по всіх показниках, вивчення тенденцій виконання оперативних бюджетів, причин відхилень, шляхів їх ліквідації і включає оцінку можливих резервів підвищення ефективності діяльності підприємств.

Слід зазначити, що економічний аналіз, базуючись на даних обліку, формує основу обґрунтованого планування. Крім того, існує тісний взаємозв'язок аналізу із обліком і контролем. Так, якщо в обліку формується інформація про стан окремого об'єкта

управління, то контроль дає можливість порівняти облікову інформацію із плановою для встановлення відповідності її, чи виявлення відхилень між показниками. Тоді завданням аналізу буде вивчення причин відхилень, факторів, які їх викликають, встановлення винуватців, виявлення шляхів використання можливих резервів для ліквідації негативних наслідків.

Щодо такої складової системи бюджетування, як бюджетне регулювання, то суть її полягає в адекватному реагуванні на виникнення нової інформації про відповідний об'єкт управління шляхом корегування, тобто перерозподілу ресурсів між бюджетами для складання бюджетного балансу. Це забезпечить обґрунтоване прийняття як стратегічних, так і тактичних рішень.

Однак, як і будь-яку іншу систему її не можна розглядати як сумарний вираз, оскільки зміна однієї складової, вплине на порушення зв'язків між іншими.

Не применшуючи значення будь-якої складової системи бюджетування слід зважити на те, що метою системи бюджетування є не стільки оцінка ефективності функціонування підприємства в цілому, скільки інформаційне забезпечення належного управління витратами. Це дозволить вирішити такі завдання: визначення обсягу та складу витрат і забезпечення покриття цих витрат фінансовими ресурсами із різних джерел.

Тому, бухгалтерський облік складає основу інформаційного забезпечення системи бюджетування від удосконалення якої буде залежати ефективне управління витратами.

Місце бухгалтерського обліку у системі бюджетування показано на рисунку (рис. 1).

Отже, бухгалтерський облік і його продукт облікова інформація являють собою основу інформаційного забезпечення управління витратами у системі бюджетування в частині обліку виконання бюджетів, у першу чергу кількісну інформацію таких підсистем, як бюджетне планування, організація бюджетування, контроль за виконання бюджетів, економічний аналіз бюджетування та бюджетне регулювання.

Таким чином, облік займає важливе місце в системі бюджетування оскільки забезпечує управління витратами і на його основі органічний взаємозв'язок і взаємодію з іншими підсистемами. Кажучи про роль обліку в системі бюджетування необхідно виділити такі його елементи: сприяє встановленню основних тенденцій розвитку підприємства, є інформаційною базою для прийняття управлінських рішень, сприяє раціональному використанню ресурсів і впливає на вдосконалення організації управління.

Рис. 1. Роль обліку у системі бюджетування витрат

Література

1. Мінковська М.В. Аспекти бюджетування: переваги та недоліки, успіхи та помилки / М.В. Мінковська // Економіка промисловості. — 2008. — №4. — С. 161—167.
2. Квасницька Р.С. Бюджетування як важливий елемент діяльності підприємства / Р.С. Квасницька, С.О. Джерелейко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. — 2008. — № 5, Т. 1 — С. 54—56

Пушкар М. С.,

*д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри аудиту, ревізії та контролінгу,
Тернопільський національний економічний університет*

РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ — РОЗУМНУ СИСТЕМУ ОБЛІКУ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Ідея відображення фактів господарської діяльності на певних носіях (папірусі, глиняних табличках, а згодом на папері) виникла в стародавні часи не випадково. Регламентація суспільних від-